

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено

Вченою радою філологічного факультету

протокол № _____ від _____ вересня 2023 р.

Голова Вченої ради, декан

І.С. Бондаренко

ГЕНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ступеня доктора філософії

зі спеціальності 035 Філологія

освітньо-наукова програма Філологія

Укладач:

Ніколаєнко В. М., доцент кафедри української літератури, кандидат філологічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми

Г. І. Приходько

Запоріжжя 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 6	Спеціальність 035 Філологія (шифр і назва)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120		2-й
		Лекції 32 год.
		Практичні - год.
Освітньо-наукова програма <u>Філологія</u>		Самостійна робота
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		88 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни за вибором «Генологічні аспекти літературознавчих студій» полягає у вивченні здобувачами наукового ступеня «доктор філософії» теоретико-методологічної бази типології жанрів, шляхів розвитку жанрових систем, їх специфіки; набутті вмінь і навичок аналізу жанрових особливостей художніх текстів; поглибленні розуміння жанрово-стильової системи літератури; ознайомленні з жанровими теоріями; усвідомленні теоретико-практичних проблем вивчення жанрології на сьогоднішній день; оволодінні термінологічним апаратом генології.

Основними **завданнями** викладання дисципліни за вибором «Генологічні аспекти літературознавчих студій» є:

- ознайомити з історією розвитку досліджень генології;
- ознайомити з працями провідних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі дослідження;
- розкрити питання розвитку світової літератури як історії формування генетико-генологічних форм;
- висвітлити проблему теоретико-літературного дискурсу літературних родів та жанрів;
- ознайомити із методологією вивчення сучасних тенденцій жанрології;
- ознайомити з явищами, напрямками розвитку національної культури у генетико-генологічній сфері;
- розглянути сучасні напрямки розвитку жанрово-стильових і наративних форм у літературі;
- розвивати вміння і навички систематизації матеріалу й критичного аналізу інформації;
- поглибити знання про генологічні системи літератури;
- адекватно використовувати поняттєво-термінологічний апарат літературного канону;

- сформувані розуміння теоретико-практичних проблем жанрології у світлі сучасного філологічної науки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Генологічні аспекти літературознавчих студій» здобувач освіти повинен набути таких **програмних компетентностей і результатів навчання:**

Загальні компетентності	
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових та комплексних ідей
ЗК 2	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 9	Здатність до узагальнення та систематизації результатів наукових досліджень; оприлюднення їх результатів у вигляді: наукової доповіді (тез), статті, звіту про виконання НДР, монографії, дисертації; захисту прав інтелектуальної власності
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК 1	Здатність до розуміння основних концепцій, історичних витоків, сучасного стану та тенденції розвитку філології; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
СК2	Здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю 035 Філологія, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
СК 3	Здатність до оволодіння методологією та методами наукових досліджень у галузі гуманітарних наук
СК 6	Здатність планувати та організовувати філологічні дослідження, формулювати дослідницькі гіпотези та визначати способи їх перевірки
СК 9	Здатність формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство), робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики
СК 12	Здатність до розуміння основних історичних етапів та літературних особливостей вітчизняного та зарубіжного літературознавства
Програмні результати навчання	
ПРН 2	Розуміти основні засади дослідницько-інноваційної діяльності у закладі вищої освіти та основні вимоги, що висуваються до її суб'єктів (здобувачів, наукових та науково-педагогічних працівників); використовувати знання законодавства у сфері освітньої, наукової, інноваційної діяльності, захисту прав інтелектуальної власності
ПРН 4	Застосовувати правила академічного письма для підготовки наукового звіту, презентації, статті, монографії, дисертації; розуміти особливості підготовки і подання публікацій до видань, що входять до міжнародних наукометричних баз даних
ПРН 7	Оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності
ПРН 9	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми із врахуванням соціальних, економічних, екологічних, етичних, міжкультурних, євроінтеграційних та правових аспектів
ПРН 11	Визначати та усвідомлювати основні історико-літературні події вітчизняного та світового літературного процесу.
ПРН 12	Вміти організовувати поетапне дослідження в галузі філології, коректно формулювати гіпотези, представлені у дослідженні, знаходити релевантні способи для їх підтвердження.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Генологія як галузь теорії літератури

Тема 1. Генерика й генологія: проблеми вивчення. Літературна генерика як система. Рід, вид, жанр як поняття генерики. Літературний рід як літературознавча категорія. Літературні роди: історія вивчення. Класифікація літератури за з позицій структурно-виражальних особливостей (епос, лірика, драма). Літературний вид як спосіб конкретизації родових форм (пісня, сонет, послання, медитація, оповідання, повість, роман; ода, романс, трагедія, драма, комедія тощо). Класифікація літератури через призму формально-змістових засобів (філософська, історична, фантастична повість; пригодницький, детективний, химерний, урбаністичний роман тощо).

Тема 2. Місце генології в теорії літератури. Генологія: питання термінології. Теоретико-методологічні здобутки та історико-літературні пошуки генології.

Змістовий модуль 2. Актуальні питання вивчення жанру в літературознавстві ХХ – початку ХХІ століть

Тема 3. Жанр, жанрова система, канон. Жанр як канон. Жанр як одиниця класифікації. Синтез літературних і усних жанрів. Жанрові форми. Питання жанру у вітчизняному і зарубіжному літературознавстві: погляди І.Франка на окреслену проблему; питання змістовності жанру в дослідженнях учених; дискусійні та дискурсивні питання генології.

Тема 4. Класифікація родів, жанрів. Літературний рід як літературознавче поняття. Від античності до сьогодення: історія вивчення літературних родів. Роди літератури: теорія походження. Еволюція жанрової системи: від традиційних до постмодерних генологічних схем: класифікація літературних родів. Питання функціонування, збереження й трансформації жанрів і жанрових систем: діахронічний і синхронічний аспекти. Жанрова диференціація. Дифузія жанрів. Національні жанрові системи.

Змістовий модуль 3. Жанр як вид літературного твору

Тема 5. Види творів. Жанр як тип художнього твору. Поєднання і взаємодія змісту і форми творів. Рядовість композиційної усталеності. Еволюція й модернізація як властивості композиції.

Тема 6. Жанротворчі чинники. Хронотоп, нарація, характеротворення, ідіостиль, стиль епохи тощо. Напрямки розвитку сучасної генології.

Змістовий модуль 4. Ліричні й драматичні жанри

Тема 7. Генологія лірики. Лірика як літературний рід. Еволюція лірики. Специфіка лірики. Проблеми класифікації типів ліричних творів. Жанрова та тематична класифікації лірики. Ліричні жанри: ода, гімн, елегія, романс, сонет, медитація, епіталама, послання, мадригал тощо. Жанрові особливості поезії ХХ ст. Новітні жанрові форми лірики.

Тема 8. Розвиток драматичних жанрів. Генезис і родові ознаки драми. Історія розвитку драми. Жанрові типи драми. Жанровий поділ драми. Специфіка драматичних жанрових форм: драми, трагедії, комедії, трагікомедії, фарсу тощо. Дифузія жанрів драматургії. Шкільна драма, вертеп, професійна драматургія – драматичні жанри в українському контексті. Жанрові трансформації, модифікації та новації в сучасній драматургії.

Змістовий модуль 5. Епічні жанри

Тема 9. Морфологія епосу. Малі жанрові форми. Епос як рід. Шляхи розвитку епічних жанрів. Специфіка епосу. Великі епічні жанри. Малі жанрові форми. Повість і новела, оповідання й новела: спільні й відмінні риси.

Тема 10. Генологія великих жанрових форм. Морфологія роману. «Романне мислення»: головні аспекти. Специфіка повісті як жанру. Повість і роман: точки дотику й розходження. Жанрові різновиди епічних творів.

Змістовий модуль 6. Міжродові, метажанрові та суміжні утворення

Тема 11. Міжродові утворення. Специфіка суміжних родових утворень. Ліро-епос, ліро-драма, епо-драматичні як види суміжних змістоформ.

Тема 12. Метажанри. Теоретичні аспекти питання. Види проміжних змістоформ (мемуари, художня біографія, ремейк). Міжмистецькі форми (кіноповість, кінороман, мальопис). Сучасні метажанрові утворення (детектив, утопія, антиутопія, фантастика, фентезі, триллер, кіберпанк). Взаємне накладання й трансформація жанрових систем Заходу і Сходу.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усьог о	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Генологія як галузь теорії літератури				
Тема 1. Генерика й генологія: проблеми вивчення	8	2	-	6
Тема 2. Місце генології в теорії літератури	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	16	4	-	12
Змістовий модуль 2. Актуальні питання вивчення жанру в літературознавстві ХХ – початку ХХІ століть				
Тема 3. Жанр, жанрова система, канон.	8	2	-	6
Тема 4. Класифікація родів, жанрів	10	4	-	6
Разом за змістовим модулем 2	18	6	-	12
Змістовий модуль 3. Жанр як вид літературного твору				
Тема 5. Види творів	8	2	-	6
Тема 6. Жанротворчі чинники	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 3	16	4	-	12
Змістовий модуль 4. Ліричні й драматичні жанри				
Тема 7. Генологія лірики	10	2	-	8
Тема 8. Розвиток драматичних жанрів	12	4	-	8
Разом за змістовим модулем 4	22	6	-	16
Змістовий модуль 5. Епічні жанри				
Тема 9. Морфологія епосу. Малі жанрові форми.	10	2	-	8
Тема 10. Генологія великих жанрових форм	14	4	-	10
Разом за змістовим модулем 5	24	6	-	18
Змістовий модуль 6. Міжродові, метажанрові та суміжні утворення				
Тема 11. Міжродові утворення	11	2	-	9
Тема 12. Метажанри	13	4	-	9
Разом за змістовим модулем 6	24	6	-	18
Усього годин	120	32	-	88

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Генологія як галузь теорії літератури		
1	Генерика й генологія: проблеми вивчення	2
2	Місце генології в теорії літератури	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Актуальні питання вивчення жанру в літературознавстві ХХ – початку ХХІ століть		

3	Жанр, жанрова система, канон.	2
4	Класифікація родів, жанрів	4
	Разом за змістовим модулем 2	6
Змістовий модуль 3. Жанр як вид літературного твору		
5	Види творів	2
6	Жанротворчі чинники	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4. Ліричні й драматичні жанри		
7	Генологія лірики	2
8	Розвиток драматичних жанрів	4
	Разом за змістовим модулем 4	6
Змістовий модуль 5. Епічні жанри		
9	Морфологія епосу. Малі жанрові форми.	2
10	Генологія великих жанрових форм	4
	Разом за змістовим модулем 5	6
Змістовий модуль 6. Міжродові, метажанрові та суміжні утворення		
11	Міжродові утворення	2
12	Метажанри	4
	Разом за змістовим модулем 6	6
Усього годин		32

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Генологія як галузь теорії літератури		
1	Генерика й генологія: проблеми вивчення	6
2	Місце генології в теорії літератури	6
	Разом за змістовим модулем 1	12
Змістовий модуль 2. Актуальні питання вивчення жанру в літературознавстві XX – початку XXI століть		
3	Жанр, жанрова система, канон.	6
4	Класифікація родів, жанрів	6
	Разом за змістовим модулем 2	12
Змістовий модуль 3. Жанр як вид літературного твору		
5	Види творів	6
6	Жанротворчі чинники	6
	Разом за змістовим модулем 3	12
Змістовий модуль 4. Ліричні й драматичні жанри		
7	Генологія лірики	8
8	Розвиток драматичних жанрів	8
	Разом за змістовим модулем 4	16
Змістовий модуль 5. Епічні жанри		
9	Морфологія епосу. Малі жанрові форми.	8
10	Генологія великих жанрових форм	10

	Разом за змістовим модулем 5	18
Змістовий модуль 6. Міжродові, метажанрові та суміжні утворення		
11	Міжродові утворення	9
12	Метажанри	9
	Разом за змістовим модулем 6	18
Усього годин		88

6. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	Тестування	3
	Створити презентацію на тему внеску дослідника (одного за вибором: Аристотель, Горацій, Н. Буало, Г.-Е. Лессінг, Гегель, Ф. Брюнетьер, О. Веселовський, С. Аверінцев, М. Бахтін, С. Лихачов) у теоретико-методологічній розробку літературної генології	7
2	Тестування	3
	Написати есе «Художник слова повинен навчитися бачити дійсність очима жанру» (М. Бахтін)	7
3	Тестування	3
	Укласти таблицю національних жанрів різних національних літератур, зазначаючи їх специфічні риси. Навести приклади творів кожного жанру	7
4	Тестування	3
	Написати літературознавче дослідження «Продуктивність малих жанрових форм в українській літературі»	7
5	Тестування	3
	Підготувати повідомлення на тему «Жанрові, модифікації та новації в сучасній драматургії»	7
6	Тестування	3
	Укласти перелік творів, які є зразками метажанру, зазначаючи види і форми	7
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, зокрема:	40
	Теоретичне завдання: усна відповідь на заліку.	15
	Захист індивідуального дослідницького проекту.	25
	Разом:	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
-----------------------	-------------------------------	-------------------------------

A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бернадська Н. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. Київ : Академвидав, 2004. 368 с.
2. Бовсунівська Т. Основи теорії літературних жанрів. Київ : Київський університет, 2008. 519 с.
3. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
4. Бовсунівська Т. Когнітивна жанрологія і поетика: монографія. Київ . : ВПЦ «Київський університет», 2010. 190 с.
5. Бровко О. Новела в структурі української прози: модифікації та функції [Текст]: монографія. Луганськ : Видавництво ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2011. 400 с
6. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Монографія. Тернопіль: Медобори, 2007. 464 с.
7. Ковалів Ю. Жанрово-стильові модифікації в українській літературі. Київ : Київський університет, 2012. 191 с.
8. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів : Паїс, 2005. 368 с.
9. Качуровський І. Генерика і архітектоніка : у 2 кн. Київ : Києво-Могилянська академія, 2005. Кн. 1. 384 с.; 2008. Кн. 2. 376 с.
10. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-укл. Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 1. : А–Л. 608 с.; Т. 2. : М–Я. 624 с.
11. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ : Академія, 1997. 752 с.
12. Іванишин В. Нариси з теорії літератури : навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 253 с
13. Бондарева О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Київ : Четверта хвиля, 2006. 512 с.
14. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М.Зубрицької. Львів: Літопис, 2002. 633 с.
15. Bordwell D. Narration in the fiction film. Madison, Wis. : University of Wisconsin Press, 1985. 370 p.

Інформаційні ресурси

1. Почебут Ю. Феномен «масової літератури» в контексті постмодернізму. URL: <https://cutt.ly/XnFz9PY> (дата звернення : 14.05.2021).
2. Carr A. National Narrative in Ukrainian Historical Novels from Post-Stalinist to Post-Independence Texts. URL: <https://www.researchonline.mq.edu.au/vital/access/services/Download/mq:48315/SOURCE1> (дата звернення : 14.05.2021).
3. Barbopoulos N., Baltas P., Chiotis T. The archetypal road-myth: from the highway to the Matrix. URL: <http://web.mit.edu/comm-forum/legacy/mit4/papers/Baltas,%20Barbopoulos%20&%20Chiotis.pdf> (дата звернення : 14.05.2021).
4. Слово і час. URL : <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=108>(дата звернення : 14.05.2021).
5. Genre & Institutions. URL: https://www.researchgate.net/publication/318148156_Genres_and_Institutions_Functional_Perspectives_on_Educational_Discourse (дата звернення : 14.05.2021).
6. Language and Communication. URL: <https://www.journals.elsevier.com/language-and-communication> (дата звернення : 14.05.2021).
7. Text & Talk: An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies. URL: <https://www.researchgate.net/journal/Text-Talk-An-Interdisciplinary-Journal-of-Language-Discourse-Communication-Studies-1860-7349?sortBy=hash> (дата звернення : 14.05.2021).